

Recenze / Reviews

Dionýsos je na vině, že zalíbilo se nám ve víně

JOSEF UNGER

Ústav antropologie, Masarykova univerzita

Již ze samotného názvu je zřejmé, že o *Vitis vinifera* nebude pojednáno z hlediska botanického ani producentského, ale především konzumního. Autor zde propojil svoje hluboké sociálně antropologické vědomosti se znalostí výtvarných děl i samotných výtvarníků a se zálibou ve specifickém veršování. Již v době protikovidových opatření připravoval vždy ráno pro skupinu přátel a známých nálož několika součástí své budoucí knihy. Bývalo jich tolik, že je ani nebylo možno vstřebat, ale vytvořil si tak veliký soubor, z něhož potom mohl vybírat.

Knihla doplněná krásnými ilustracemi je rozdělena do tří oddílů, přičemž první je jen čtyřstránkový a věnuje se ústřední postavě kultu vína Dionýsovi. Podstatnou částí je oddíl II. nazvaný „Vino ve výtvarných a básnických variacích od adamitů po žízněznalce“. Každá stránka je věnována jednomu výtvarnému dílu, na jehož obsah upozorňuje název. Následují autorovy různé dlouhé „básnické variace“ vztahující se k vyobrazení, ať se již jedná o malbu, plastiku, fotografii či jinou techniku. Každý obraz je pak odborně popsán. Pod čarou jsou erudované vysvětlivky k textu i obrazům. Nejčastějším motivem je samozřejmě konzumace vína jako společenského jevu procházejícího dějinami kultur a civilizací. Zde je možno doplnit, že ne všech, protože u původních Inuitů nebo Indiánů bychom stopy tohoto jevu jen těžko hledali. K tématu patří i erotika, kterou autoři ve spojení s vínem rádi vyhledávali. Nezanedbatelné jsou i motivy náboženské, u nichž spojení s vínem jako součástí eucharistie je nabíledni, ale někdy, jako u Cranachova obrazu „Madona pod jedlím“ (str. 49), autor musel najít souvislost až ve své variaci. Nejméně osm svatých vinařských patronů (str. 119) svědčí o úskalí vinařské produkce, které je možné překonávat i přímluvou u světců. Ekologické náměty se jako téma objevily v motivech kraje pod Pálavou, Šobesu, Vrbice, Mělnicka, nebo Kutné Hory, a dokonce i brněnského Špilberku. V knize najdeme i v současnosti velmi diskutovanou genderovou problematiku. Vztah mužů a žen

se dostal do obrazu malíře Pedera Severina Krøyerera (str. 88), na němž skupina mužů ve stoje si usilovně připíjí, zatímco tři ženy sedí, jedna s dítětem na klíně, a dvě z nich mírně zvedají číši. Takto byl zobrazen vztah pohlaví v euroamerické civilizaci v druhé polovině 19. stol., tedy v době velkého hospodářského a kulturního rozmachu založeného ještě na rozdílných úlohách žen a mužů ve společnosti. Není překvapující, že autorův vztah k tenisu se projevil na stránce „Raketa vinařova“ a několika dalších (str. 30, 101, 124). Reflexi současné politiky

Přebal knihy: Jaroslav Malina. *Dionýsos je na vině, že zalíbilo se nám ve víně. Vino ve výtvarných a básnických variacích.* Nadace Universitas Brno 2023.

je možno zaznamenat jen na stránce „Dionýsos a piráti“ (str. 32), kde bůh vína doporučuje české piráty pověřit funkcemi ministerskými, což se, nelze si vysvětlit jinak než na jeho přímluvu, i stalo.

Do třetího oddílu, nazvaného „Vino v mudrosloví slavných od Agassiho po Žofii Bavorskou“, zařadil autor myšlenky inspirované jmény a výroky známých lidí, které oni „sice neřekli, ale kdyby je řekli, řekli by je právě tak“. Mohl si tak dovolit k známému doplnit neznámý obsah. Oddíl je proložen fotografiemi vinic, krajin a zátiší od Aleny Opletalové, komentovanými jejím několikařádkovým textem. Na fotografiích známých míst, například Boleradic, Zaječí, Dolních Dunajovic nebo Horních Věstonic, je možné uvidět i něco nového a stejně tak i text, vedle popisných údajů, obsahuje i autorčiny reflexe.

Čtvrtý oddíl „Dionýsos – akmé semper“ se věnuje současné vinařské lahůdce Peithó a celá kniha je uzavřena medailonem autora a medailonky výtvarníků a výtvarnic, kteří svými díly ozdobili tuto knihu, která jistě potěší ty, kteří k vínu mají kladný vztah.

Nekorektní epigramy korektní doby

ROBIN PĚNIČKA

Ústav antropologie, Masarykova univerzita

Jaroslav Malina jako neúnavný autor kognitivní poezie, jejímž je průkopníkem a propagátorem, se ve svém novém počínu *Nekorektní epigramy korektní doby* hlásí k odkazu geniálního a dodnes aktuálního politického glosátora Karla Havlíčka Borovského a jeho následovníka Josefa Svatopluka Machara.

V duchu ostré satiry obou epigramistů si při popisu současného veřejného a politického života Jaroslav Malina bere na paškál nepřeborné množství témat, které víří současnou globální společností. Nevyhýbá se přitom žádnému sebecitlivějšímu tématu, včetně různého radikálního politického, ekonomického, genderového a kulturního „bláznovství“, jež útočí na samotné základy smysluplné mezilidské komunikace. Jaroslav Malina tvoří v „post-období“ západní civilizace, kdy se očekává prorokovaný spenglerovský pád, a prostřednictvím své ironie se snaží zachytit absurditu některých aktuálních společenských jevů a jejich aktérů. Ironie tak prostupuje Malinovými epigramy a odhaluje společenskou a kulturní situaci naší společnosti v její nedokonalosti a mnohdy až nadměrně zbytně hyperkorektnosti, kterou naše společenství ztrácí (ba mnohdy již ztratilo) víru v rozum, jazyk a vlastní budoucnost. V útlém svazku okolo dvou set stran nás Jaroslav Malina seznamuje se všemi fenomény hýbajícími aktuálním společenským děním, přičemž se nestřeží ani závažných témat jako je Evropská unie, migrační krize, rasismus, náboženství, sexualita, politika, ekonomie či krize maskulinity. Jednotlivé epi-

Přebal knihy: Malina, Jaroslav, 2022. *Nekorektní epigramy korektní doby 1*. Brno: Tiskárna Didot, spol. s r. o., 216 s. ISBN 978-80-908416-3-5.

gramy, jak je u poezie Jaroslava Maliny zvykem, jsou doprovázeny vysvětlivkami důležitých pojmů, čímž přispívá nejen k porozumění textu, ale prohlubuje znalosti o tématu a vzdělává čtenáře. Zvolený jazyk, kterým Jaroslav Malina píše, je velmi hravý. Zahrnuje nejen spisovné výrazy, ale objevují se i nářeční formy či neologismy, prostřednictvím nichž ironicky poukazuje na absurditu současné společenské mluvy, jednání člověka i nedorozumění v mezilidské komunikaci. Kniha Malinových epigramů je doprovázena vtipnými ilustracemi s lehkým erotickým nádechem, jejímiž autory jsou Alois Mikulka, Jiří Hiršl a Jiří Eliška.

Malinovy epigramy se řadí k dalším básnickým sbírkám kognitivní poezie, jež by mohla vyprávět paralelní historii globální společnosti. To však není autorovým cílem a pravděpodobně i ve svých sbírkách alternativní svět netvoří. Přesto velmi autenticky a pronikavě vypráví příběh našeho světa, kultury a společnosti a kriticky poukazuje na absurditu chování lidstva, jež si svými aktivitami samo pod sebou odřezává pomyslnou větev.